

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

ניתן ביום 14 ביולי 2019
תוקן ביום 6 באוגוסט 2019

המערערת

אולנה סידורובה

-

המשיבות

1. אינה מז'ריצר
2. הפניקס חברה לביטוח בע"מ (פורמלית)

לפני: השופטת לאה גליקסמן, השופט רועי פוליאק, השופטת חני אופק גנדלר
נציג ציבור (עובדים) מר ירון לוינזון, נציג ציבור (מעסיקים) מר דן חן

ב"כ המערערת - עו"ד לימור ג'נח גוילי
ב"כ המשיבה 1 - עו"ד יונה סירוטה, עו"ד אורית טורנר שטרנברג

פסק דין (מתוקן)¹

השופטת חני אופק-גנדלר

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בתל אביב-יפו (השופט דורי ספיבק ונציגי הציבור גב' לאה חלה ומר רן ורדי; ק"ג 17-01-32833), בגדרה נדחתה תביעתה של גב' אולנה סידורובה (להלן: **המערערת**) להורות לקופת הביטוח הפניקס חברה לביטוח בע"מ (להלן: **הפניקס**) להעביר לה את הכספים הצבורים במרכיב פיצויי פיטורים בפוליסות ביטוח המנהלים בבעלות מזור ז"ל (להלן: **המנוח**) מכוח היותה ידועה בציבור ושאינה של המנוח, וזאת מכוח סעיף 5(א) לחוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג – 1963 (להלן: **חוק פיצויי פיטורים או החוק**). התביעה שכנגד שהגישה גב' אינה מז'ריצר (להלן: **המשיבה**), שהיא אחות המנוח והיורשת שלו, התקבלה כך שבית הדין הורה להפניקס על שחרור כספי הפיצויים בפוליסה לידיה בכפוף להצגת המסמכים הנדרשים.

¹ על פי החלטה מיום 5.8.19.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

נציין עוד כי התביעה הוגשה גם כנגד מגדל חברה לביטוח בע"מ (להלן: **מגדל**), אולם ביום 18.7.17 ניתן בהסכמה פסק דין חלקי המורה על דחיית התביעה כנגדה.

הרקע העובדתי

2. כעולה מפסק דינו של בית הדין האזורי, המנוח לא נישא ולא הביא ילדים לעולם. הוא הותיר אחריו אם ואחות המתגוררות בקנדה. בשנת 2013 המערערת והמנוח ביקשו לעבור להתגורר יחדיו בדירת מגוריו של המנוח בקרית ים. ביום 10.4.13 ערך המנוח צוואה על כל רכושו ונכסיו "**מכל סוג שהוא בכל מקום שהוא**", שבה ציווה את דירתו שבכפר סבא ואת כל תכניות החיסכון שבבעלותו למשיבה, ובעת פטירתה לבנותיה, ואת דירתו הנוספת שבקרית ים ואת כספי קרן השתלמות שבבעלותו לשתי אחייניותיו. כמו כן, הוא מינה את המשיבה למוטבת יחידה בפוליסת ביטוח מסוג "הון קצבה למנהלים ולעובדים שכירים" במגדל, וזאת בהודעה על מינוי מוטבים שמילא ביום 5.2.13, וכן למוטבת יחידה בפוליסת ביטוח מנהלים בפניקס, וזאת בטופס מוטבים שמילא ביום 19.3.13. בהמשך, ביום 12.4.13, חתמו המנוח והמערערת על הסכם ממון בפני נוטריון, עת בפתח ההסכם נאמר כך (ההדגשה שלי-ח.א.ג.):

"והואיל: וברצון הצדדים לגור ולחיות יחד כבעל ואשה (הידועים בציבור) לכל דבר ועניין במשק-בית משותף".

3. בסעיף 4 להסכם נקבע ביחס לנכסים המרכזיים משטר של הפרדה כלכלית (אלא אם תהיה הסכמה אחרת בכתב) גם ביחס למגורים שיירכשו בתקופת המגורים המשותפת. וכך נאמר בסעיף 4 להסכם הממון, הנושא את הכותרת "רכוש משותף" (ההדגשה שלי. ח.א.ג.):

"מובהר ומוסכם בזה, כי פרט לזכויות ו/או לחובות ו/או לרכוש, אשר לגביהם תחולנה ההוראות האמורות לעיל בהסכם זה, הרי שכל יתר הזכויות והרכוש, אשר יירכשו במהלך חייהם המשותפים של הצדדים ייחשבו כמשותפים רק בהסכמה הדדית של בני הזוג בכתב ובמקרה של פירוד יחולקו ביניהם בחלקים שווים, בין אם בכסף ובין אם בעין, באותה עת".

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

בסמוך לאחר עריכת הצוואה והסכם הממון עברו בני הזוג להתגורר יחד. למרבה הצער, ביום 26.11.13 נמצא המנוח ללא רוח חיים בבית אמו שבחיפה, לאחר שביצע מעשה אובדני.

4. ביום 27.8.14 דחה המוסד לביטוח לאומי תביעה שהגישה המערערת לקצבת שאירים לפי סעיף 238 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשנ"ה – 1995, נוכח העובדה שהמערערת היתה ידועה בציבור של המנוח לתקופה של שבעה וחצי חודשים בלבד, מאפריל 2013 עד מועד פטירתו, ועל כן אינה עונה על הגדרת "אלמנה" שבחוק האמור.

5. לבית המשפט לענייני משפחה הוגשה בקשה לקיום צוואת המנוח על ידי המשיבה, אשר לה התנגדה המערערת. בנוסף, הוגשה על ידי המערערת בקשה ליתן צו ירושה לטובתה. ביום 21.9.14 ניתן על ידי בית המשפט לענייני משפחה פסק דין לפיו יש לקיים את הצוואה בשלמותה ביחס לשתי דירות המנוח, וכן ביחס לקרן השתלמות ולתוכניות החיסכון שהיו לו ערב מותו. באשר ליתרת רכושו של המנוח, נקבע שדינה להיות מחולקת מכוח צו ירושה. בהקשר לצו הירושה, נפסק שיש להכיר במערערת כמי שהיתה ידועה בציבור של המנוח, על סמך הסכם הממון ועל סמך אישור המוסד לביטוח לאומי בדבר הכרתו בה כידועה בציבור. נוכח האמור, בהתייחס ליתרת רכושו של המנוח ניתן צו ירושה לפיו יורשו של המנוח הם המערערת ואם המנוח בחלקים שווים. במסגרת זו אף נקבע שהמערערת תירש את המכוננית של המנוח ואת המיטלטלין שהיו בדירה בה התגוררו. משלא הוגש ערעור על פסק הדין זה הוא הפך לחלוט.

6. במהלך תקופת עבודתו של המנוח ברפא"ל הוא היה מבוטח במגדל בפוליסת ביטוח מסוג "הון קצבה למנהלים ולעובדים שכירים", במסגרתה הופקדו בעדו תשלומי מעסיק לפיצויים שהצטברו לסך 185,477 ₪. בנוסף, היה מבוטח בפניקס בפוליסת ביטוח מנהלים שבמסגרתה הופקדו בעדו תשלומי מעסיק לפיצויים שהצטברו לסך 50,388 ₪. ביום 20.3.14 שילמה מגדל למשיבה את כספי התגמולים, מכוח היותה המוטבת היחידה בפוליסה, ואילו כספי התגמולים בפוליסה בפניקס עובר להגשת התובענה טרם שולמו.

7. ביום 15.1.17 הגישה המערערת תביעה בבית הדין האזורי כנגד המשיבה, מגדל, והפניקס, במסגרתה עתרה לכך שבית הדין יכיר בה ידועה בציבור של המנוח לצורך חוק פיצויי פיטורים ובהתאם לכך להורות למגדל ולפניקס להעביר לידיה את מלוא

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

הכספים הצבורים בפוליסות מכוח היותה ידועה בציבור ושאינה של המנוח; וכן להורות למשיבה להשיב את כל הכספים ששולמו לה על ידי מגדל. המשיבה הגישה כתב תביעה שכנגד, שבו עתרה להורות לפניקס על שחרור מלוא הכספים המצויים בפוליסה הרשומה על שם המנוח לידיה, בשל היותה המוטבת היחידה. במסגרת דיון קדם המשפט ניתן פסק דין חלקי, בהסכמת המערערת, הדוחה את התביעה נגד מגדל ללא צו להוצאות.

פסק דינו של בית הדין האזורי

8. בית הדין האזורי דחה טענת המערערת לפיה קביעותיו של בית המשפט לענייני משפחה בדבר היות המערערת ידועה בציבור של המנוח, לעניין ירושה ודמי מזונות מן העיזבון, מהווה השתק פלוגתא לצורך חוק פיצויי פיטורים. בית הדין ציין כי **"המדובר בהוראות חקיקה שונות, שתכלית כל אחת מהן שונה, הקובעות אמות מידה שונות לבחינת היותו של אדם ידוע בציבור"** וכי **"קביעתו של בית המשפט למשפחה מבוססת במקרה זה ממילא על עיון במסמכים או ראיות חפציות בלבד, הסכם הממון והחלטת המוסד לביטוח לאומי, ולא על שמיעת עדויות"** (סעיף 14 לפסק הדין).

9. בית הדין האזורי קבע כי המערערת אינה ידועה בציבור מכוח סעיף 5(א) לחוק, ואת מסקנתו זו השתית של שבעה נימוקים, ולפיהם: ראשית, לא הוצגו כל ראיות התומכות בכך שהתובעת והמנוח התגוררו יחדיו לפני אפריל 2013; שנית, לא הוכחו חיי זוגיות בתקופה שקדמה למגורים משותפים, כשבית הדין ציין כי עצם העובדה שהמערערת לא ידעה לנקוב במועד מסוים שבו החלה אותה מערכת יחסים, אף לא ברמת דיוק של חודש מסוים, מעוררת תמיהות וסימני שאלה; שלישית, אין בטענתה בדבר קיום מערכת יחסים אינטנסיבית טרם המגורים המשותפים כדי ללמד כי במשך מערכת יחסים זו היו המערערת והמנוח ידועים בציבור; רביעית, מידת האינטנסיביות של הקשר בשנה שקדמה למגורים המשותפים לא הוכחה; חמישית, באשר לשיתוף הכלכלי נאמר בפסק הדין כי **"לא הוצגו בפנינו כל ראיות בדבר קיומו של שיתוף כלכלי בין השניים, לבטח לא ביחס לתקופה שקדמה למגורים המשותפים, ולמעשה, גם לא ביחס לתקופת המגורים המשותפים. נזכיר כי הסכם הממון קבע במפורש הפרדה רכושית בנוגע לרכוש קיים, ואף הגביל את הרכוש שיחשב למשותף במהלך המגורים המשותפים. התובע אף ערך צוואה**

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

ומילא הודעות מוטבים בפוליסות ביטוח המנהלים סמוך למועד תחילת המגורים המשותפים, שמהם ניתן ללמוד באופן ברור אודות כוונותיו באשר להעדר שיתוף כלכלי בינו לבין התובעת. כמו כן, לתובעת ולמנוח היו חשבונות בנק נפרדים (ע' 8, ש' 1). התובעת אמנם העידה בעניין זה כי "המנוח דאג לי והיה תומך בי כספית עוד טרם התגוררנו יחד וזאת בין היתר מאחר והיו לי קשיים כספיים" (סעיף 4 לתצהירה), אך עדותה זו לא היתה מפורטת, ולא נתמכה בראיות כלשהן; שישית, המערערת לא התייחסה בתצהירה לאירועים הסמוכים לפטירת המנוח, והתמונה שהצטיירה מהעדויות היוותה נימוק נוסף לדחיית התובענה להכרה בה כידועה בציבור. מפאת חשיבותם נביאם להלן כלשונם:

"הנתבעת העידה שביום 24.11.13 היא ואימה ניסו ליצור קשר טלפוני עם המנוח מספר פעמים בטלפון הנייד, ואף בטלפון הקווי שבדירתו בקרית ים, ללא הצלחה. הדבר הטרידן מאוד שכן הם נהגו מדי יום לשוחח בטלפון באותה שעה. לאחר שהשיגו בטלפון את בנה של התובעת, הם קיבלו ממנו את מספר הטלפון שלה. הנתבעת יצרה קשר סמוך לחצות עם התובעת ובקשה לברר עימה היכן המנוח, שאינו עונה לטלפונים, ושיתפה אותה בדאגתן. בתשובה השיבה האחרונה שאינה יודעת היכן המנוח והוא אף אינו מעניינה, וכן סיפרה לה שרבו בליל אמש ובמהלך הריב המנוח היכה אותה בראשה באמצעות בקבוק, ולאחר הריב היא עזבה את הדירה מוקדם בבוקר, ומאז מתגוררת אצל חברתה, ובכוונתה לחזור לדירה רק על מנת לאסוף חפציה "ולשכוח מהקשר הזה לעולם" ואין בכוונתה לחפש אחר המנוח (סעיפים 18-19 לתצהיר הנתבעת; ע' 16, ש' 17; ע' 17, ש' 1).

התובעת אומנם הכחישה בחקירתה שהתרחש ריב בינה לבין המנוח בלילה שבין ה-23.11.13 לבין ה-24.11.13 (ע' 9, ש' 13,15). עם זאת, היא הודתה שביום 24.11.13 בשעות הלילה הנתבעת התקשרה אליה ובאותו מועד היא לא הייתה בדירתו של המנוח אלא בקריית אתא "אצל חברה שלי, והיה כבר לילה עמוק" (ע' 8, ש' 22; ע' 9, ש' 1). כמו כן, הודתה התובעת כי הנתבעת דאגה לאחיה ואמרה לה שהיא מחפשת אותו (ע' 9, ש' 3), והיא מצידה שאלה אותה למה היא מתקשרת אליה והשיבה שאינה יודעת היכן הוא נמצא (ע' 9, ש' 7,11). התובעת הודתה עוד שבבוקרו של אותו יום המנוח יצא בשעה ארבע לפנות בוקר מהדירה ולא חזר אליה לאחר מכן. התובעת לא ניסתה לחפש אחריו על אף שיצאה מהדירה מאוחר לכך בשעה תשע בבוקר (ע' 9, ש' 26; ע' 10, ש' 1). היא אף לא פעלה כאמור, על אף שכשהגיעה לדירה בשעה מאוחרת ביום 23.11.13 היא מצאה את המנוח, שאותה עת נטל תרופות נגד

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

דיכאון ולפי דבריה "הרגיש את עצמו רע מאוד", ישן ולידו שני בקבוקי יין ריקים (ע' 11, ש' 13), ולאחר שהתעורר באמצע הלילה הודיע לה בשעה שלוש וחצי בלילה שהוא מרגיש לא כל כך טוב ו"רוצה לצאת החוצה לנשום אוויר", ומאז לא ראתה את המנוח שאף לא לקח עימו את הטלפון הנייד שנותר בדירה (ע' 10, ש' 14; ע' 11, ש' 13).

שביעית, ד"ר גרינברג – אשר בשנתיים האחרונות המנוח פנה לקליניקה שלה מסיבות מקצועיות – הצהירה כי המנוח סיפר לה ביוני 2013 על כך שהמערערת עברה להתגורר בדירתו, ועל כך שאינו בטוח בכוונותיה של המערערת, ועל כן ערך הסכם ממון ואף צוואה. ביום 10.11.13 המנוח הגיע לפגישה במסגרתה שיתף אותה בכך "שהקשר עם החברה מעורער והוא מאוכזב מהיחסים ביניהם ובכוונתו להיפרד בקרוב, היות והקשר גורם לו להגברת הלחץ" (סעיף 20 לתצהירה). עדותה זו לא נסתרה.

10. בית הדין ציין כי בחוק פיצויי פיטורים לא נקבע פרק זמן מינימלי לקשר הזוגי ולדרישת המגורים המשותפים, כשמשך היחסים הוא מדד מהותי לעצם קיומו של תא זוגי או משפחתי, וניתן ללמוד ממנו גם על קיומה של תלות אישית וכלכלית של בן הזוג בעובד הנפטר. בית הדין הוסיף וציין כי "לטעמנו ועל פי התרשמותנו, ומתוך זיקה לפרק הזמן המינימלי שנקבע בחוקים סוציאליים אחרים לצורך זכויות שאירים, פרק הזמן בנסיבות הספציפיות של המקרה שלפנינו אינו עולה כדי משך הזמן הנדרש לצורך הכרה בתובעת כשאירה של המנוח בעת פטירתו, לצורך תשלום פיצויי פיטורים שלפי סעיף 5(א) לחוק. זאת, ודאי בשים לב לחוסר המובהק בראיות בדבר עוצמת הקשר שהיתה, ומידת התלות שהיתה, באותם חודשים שבהם התגוררו השניים יחד".

11. על יסוד נימוקים אלה נדחתה התובענה של המערערת להכיר בה כידועה בציבור לצורך סעיף 5(א) לחוק. בהמשך, נדחתה תביעתה גם להכרה בה כזכאית לפיצויי פיטורים מכוח סעיף 5(ב) לחוק. משכך, נקבע כי "בנסיבות העניין, ומשלא מצאנו שיש לראות בתובעת שאירה של המנוח, ובאופן ספציפי גם לא מצאנו שמתקיימת במקרה שלה התכלית הסוציאלית העומדת ביסוד חוק פיצויי פיטורים, שלאורה יש להעדיף את זכאות השאירים לפיצויי הפיטורים על פני רצון המנוח, הרי שנכון וצודק במקרה שלפנינו להורות על תשלום פיצויי הפיטורים שבפוליסות לנתבעת, וזאת לשם עקרון כיבוד רצון הנפטר, החל במגבלות מסוימות אף בנוגע לנכסים לבר-עזבוניים (עניין אריאל, סעיף 37 לפסק הדין)".

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

טענות הצדדים

12. לטענת המערערת, מקום שלפי פסיקתו של בית המשפט לענייני משפחה, המערערת היתה ידועה בציבור של המנוח כשמונה חודשים ועד למותו, והמשיבה אף לא חלקה על כך, היה על בית הדין האזורי לקבל פסיקה חלוטה זו כפלוגתא פסוקה. מאחר שההגדרה של ידועים בציבור כלשעצמה אינה מקנה זכויות, אלא שחוקים שונים המקנים זכויות עשויים לחול גם על ידועים בציבור, הרי שיש לבדוק בכל מקרה ומקרה האם החוק הספציפי חל גם על ידועה בציבור, ואין להחיל קביעות סותרות ביחס לחוקים השונים. כן טוענת, כי מאחר שלפי קביעת בית הדין האזורי היא והמנוח התגוררו יחד, קמה חזקה בדבר ניהול משק בית משותף, ומשכך היה על בית הדין האזורי להפוך את נטל ההוכחה ולקבוע כי על המשיבה הנטל לסתור חזקה זו. כמו כן, לשיטתה, שגה בית הדין האזורי עת דחה את דבר היותה ידועה בציבור של המנוח בשל הסקת מסקנות שגויות מהקביעות העובדתיות. כך למשל, כאשר קשר בין טענת המשיבה לפרידה בין המערערת למנוח ערב מותו (טענה שנדחתה בבית המשפט למשפחה) לבין התאבדותו, על אף שהוכח כי שמצבו הנפשי היה לא יציב אף בטרם הכיר את המערערת. חוק פיצוי פיטורים החריג עצמו מהגדרת שאירים של חוק ביטוח לאומי ואינו מגדיר זמן מינימלי לקשר הזוגי, ועל כן לא ברור מדוע קבע בית הדין האזורי שיש צורך בפרק זמן מינימלי של חיים משותפים.

13. לטענת המשיבה, המדובר בערעור המבוסס בעיקרו על תקיפת קביעות עובדתיות. הקביעה העובדתית של בית הדין האזורי כי המערערת לא היתה ידועה בציבור של המנוח מבוססת ומנומקת היטב בחומר הראיות, באשר המערערת לא הביאה "ולו בדל של ראיה" שמעיד על הקשר שלה עם המנוח. טענת המערערת להשתק פלוגתא הועלתה לראשונה בסיכומיה בבית הדין האזורי, ועל כן מדובר בשינוי חזית אסור. מעשיו של המנוח בטרם עברה המערערת להתגורר עמו - עריכת הצוואה והודעותיו לחברת הביטוח כי המשיבה היא המוטבת היחידה בפוליסות הביטוח שלו – מעידים כנגד טענת המערערת לשיתוף בינה לבין המנוח. כמו כן, המערערת והמנוח נפרדו לפני מותו והמערערת עברה לגור עם חברה. הוכח כי המערערת אינה מקבלת קצבת שאירים מהמוסד לביטוח לאומי, וגם ראיה זו מעידה כנגד טענתה להיותה ידועה בציבור של המנוח.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

14. המערערת בתגובתה טוענת כנגד כך, כי המדובר בערעור העוסק בטענות משפטיות בלבד. המוסד לביטוח לאומי הכיר במערערת כידועה בציבור של המנוח למשך שבעה וחצי חודשים, אולם לזכאות לפי חוק הביטוח הלאומי נדרשת הכרה של שנה. טענת המשיבה לשינוי חזית כנגד טענת המערערת להשתק פלוגתא נדחתה בפסק דינו של בית הדין האזורי.

דיון והכרעה

15. במוקדו של הערעור מצויה הוראת סעיף 5(א) לחוק פיצויי פיטורים, הקובעת כי (ההדגשות שלי- ח.א.ג.):

”(א) נפטר עובד, ישלם המעסיק לשאיריו פיצויים כאילו פיטר אותו.

”שאיירים” לענין זה – בן זוג של העובד בשעת פטירתו, לרבות הידוע בציבור כבן זוגו והוא גר עמו, וילד של העובד שהוא בגדר תלוי במבוטח לענין גימלאות לפי פרק ג' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשכ"ח-1968, ובאין בן-זוג או ילדים כאמור – ילדים והורים שעיקר פרנסתם היתה על הנפטר וכן אחים ואחיות שגרו בביתו של הנפטר לפחות שנים-עשר חודש לפני פטירתו וכל פרנסתם היתה על הנפטר.

(ב) היו פיצויי פיטורים משתלמים לשאיירים שאינם בן-זוג או ילד התלוי כאמור, יופקדו הפיצויים בבית הדין האזורי לעבודה וינתנו לשאיירים שיקבע בית הדין האזורי לעבודה ולפי החלוקה שיקבע, בהתחשב במצבם הכלכלי ובמידת תלותם בעובד שנפטר.

(ג) פיצויים המשתלמים לשאיירים של עובד שנפטר לא יראו אותם כחלק מהעזבון.”

הוראה זו מטילה על המעסיק לשלם פיצויי פיטורים מחמת כך שקשר העבודה נסתיים עקב פטירת העובד בעודו עובד. על תכליתו הסוציאלית של סעיף 5(א) נאמר בע"ע (ארצי) 1308/02 מיכאל קרקובסקי – מדינת ישראל (29.7.03).

”סעיף 5 מהווה חריג לכלל לפיו פיצויי פיטורים משולמים לעובד עצמו עם פיטוריו ואיבוד מקור פרנסתו. סעיף 5 הוא חריג שנועד להיטיב עם שאירים קרובים או שאירים רחוקים יותר שהיו תלויים לפרנסתם על הנפטר. התכלית היא למנוע מצב בו

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

פטירתו של העובד תפגע בחלק ניכר ממקור הכנסתם של הסמוכים על שולחנו ועיקר פרנסתם על העובד הנפטר."

16. לצורך הגשמת תכלית זו הבחין החוק בין שאירים קרובים (בני זוג וילדים התלויים במבוטח) ובין שאירים רחוקים (ילדים שאינם נכללים במעגל השאירים הקרובים, הורים ואחים אשר זכאותם מותנית בתנאים שאין זה המקום להרחיב עליהם). על מנת להבטיח את זכותם הסוציאלית של השאירים קבע המחוקק כי פיצויים המשתלמים לשאירים אינם חלק מהעזבון, ובדרך זו מובטחת זכותם הסוציאלית של שאירי העובד שנפטר על פני יורשיו ונושיו. במובן זה קיימת קרבה תכליתית בין הוראת סעיף 5(א) לבין פנסיית השאירים הקבועה בתקנון קרנות הפנסיה, שכן שתי אלה בעלות תכלית סוציאלית קוגנטית, ושתי אלה נבדלות מהוראות חוק הירושה, אשר במוקדן מונח רצונו המשוער של הנפטר. לצורך חידוד שוני זה יפה רוח הדברים שנאמרו בבג"ץ 2673/06 **אביבה שאוה-שוע נ' בית הדין הארצי לעבודה בירושלים** (21.4.09) בהקשר לפנסיית שאירים. וכך נאמר:

"פנסיית השאירים איננה נכס מנכסי העזבון... פנסיית השאירים איננה זכות מזכויותיו של בן הזוג המנוח, אלא זכות עצמאית של השאירים כפי שהוגדרו בתקנון קרן הפנסיה או בהתאם להודעה כאמור בסעיף 36(ב) לחוק החוזים... הזכות העצמאית של השאירים מתגבשת עם פטירת העמית בקרן הפנסיה(שלו, 599); לעומת זאת זכויות העמיתים בקרן הפנסיה מתגבשות ביום צאתם לגמלאות... לפי גישה זו, יש ליחד לכאורה את פנסיית השאירים בהשוואה לשאר "הזכויות הפנסיוניות" המוקנות לבן הזוג המנוח שנוצרו במהלך חיי הנישואין, מן הטעם שאין המדובר בזכות רכושית של הבעל (העשויה להיות מושא לקניין מכוח חזקת השיתוף) אלא בזכות רכושית של שאיריו הקמה רק עם מותו."

17. לטענת המערערת פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה – בו נקבע כי המערערת היתה ידועה בציבור של המנוח – מקים השתק פלוגתא, ולכן אין מקום לבחינת קיומו של מעמד זה פעם נוספת. לטעמי, דין טענה זו להידחות, שכן על אף שבית המשפט לענייני משפחה ובית הדין לעבודה נדרשו לפרשנות מונח זהה "ידוע בציבור" אין המדובר בפלוגתא משפטית זהה. הטעם לכך הוא שמונח זהה יכול להתפרש בדרך שונה בהתאם לתכליתה האובייקטיבית של החקיקה. כך למשל, נפסק כי פרשנות המונח "עובד" יכולה להשתנות בין ענפי משפט שונים ואין הכרח

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

כי פרשנותו לצורך דיני המס תהא זהה לצורך דיני העבודה, ואף אין הכרח כי פרשנותו בהקשר לחוק הביטוח הלאומי תהא זהה לפרשנותו לצורך דיני העבודה (ראו דנג"ץ 4601/95 **חי יוסף סרוסי נ' בית-הדין הארצי לעבודה** (14.10.98)). משכך, שימוש בתיבה זהה אינו מלמד בהכרח על פלוגתא משפטית זהה, שכן יש לבחון גם את ההקשר והתכלית של השימוש בתיבה הלשונית הזוהה. בענייננו, המחוקק עצמו קבע הגדרות שונות ל"ידועים בציבור", כשבסעיף 55 לחוק הירושה אין דרישה מפורשת למגורים משותפים (אלא לקיום משק בית משותף) ואילו בחוק פיצויי פיטורים קיימת דרישה שכזו. בנוסף, במוקדו של חוק הירושה מונח אומד דעת המנוח, והדבר נלמד אף מכותרת השוליים של סעיף 55 שהיא "מעין צוואה"; ואילו סעיף 5(א) נשען על תכלית סוציאלית מובהקת הגוברת מכוח היותה קוגנטית – כעולה מסעיף 5(ג) לחוק פיצויי פיטורים – על רצונו המפורש או המשוער של המנוח. מכאן כי בחינת תכליתם של ההסדרים והקשרם מוביל למסקנה כי השימוש שנעשה בתיבת "ידועים בציבור" בסעיף 55 לחוק הירושה שונה מההקשר והתכלית בו נעשה שימוש בה לצורך חוק פיצויי פיטורים, ולכן בנסיבות העניין לא קמה טענת השתק פלוגתא. במילים אחרות, נוכח השוני בתכליותיהם של דברי החקיקה הרי שהפלוגתא המשפטית בנוגע לדרך פרשנות הרכיב "ידועים בציבור" עשויה להיות שונה. משכך, חרף השימוש במטבע לשון דומה ("ידועים בציבור") ואף הדמיון במבחני העזר להכרעה בדבר קיומו של קשר ידועים בציבור- בדין נדחתה הטענה להשתק פלוגתא בהקשר לכינונו של קשר ידועים בציבור או העדר חדילתו מכוח פסק הדין שניתן בבית המשפט לענייני משפחה. נוכח השוני בתכליות דברי החקיקה השונים יישומם של מבחני העזר עשוי להשתנות, ולכן יש לבחון אם הוכח בנסיבות הענין קיום קשר של ידועים בציבור לצורך סעיף 5(א) לחוק פיצויי פיטורים בראי תכליתו הסוציאלית הייחודית.

18. תא משפחתי של ידועים בציבור זוכה להכרה משפטית הולכת וגוברת בהקשרים שונים, ובהקשר לסעיף 5(א) לחוק זוכה הידועה בציבור להגנה השקולה להגנה הניתנת לבת זוג מכוח נישואים. היינו, משהתגבש קשר של ידועים בציבור, וככל שלא חדל, ואחד מבני הזוג נפטר בעודו עובד אזי עוצמת זכותו של בן זוג שהוא ידוע בציבור לפיצויי פיטורים זהה לעוצמת הזכות בה אוחז בן זוג נשוי. ההגנה הניתנת לתא משפחתי של ידועים בציבור מותנית מטבע הדברים בכינונו של קשר זה ובהעדר הפסקתו. בכל הנוגע לזיהוי קיומו של קשר, בהתאם להלכה הפסוקה, קיים הבדל בין קשר ידועים בציבור לקשר נישואים. עמד על כך בית המשפט העליון בעע"ם

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

4614/05 מדינת ישראל נ' אבנר אורן (16.3.06) (להלן: ענין אבנר), בקובעו (ההדגשות שלי- ח.א.ג.):

"אכן, 'קיים הבדל מהותי בין מוסד הנישואין כדת וכדין הנערך בתור 'אקט ציבור של המדינה'... לבין מוסד ה'ידועים בציבור', המבוסס בעיקרו על הסכם בין הצדדים בלבד' (פרשת אפרת הנ"ל, בע' 771). 'ידועים בציבור, כיחסים דמויי-נישואין, שונים מיחסי נישואין, ראשית לכל, ביסוד הסטטי של הסטטוס. יסוד זה קובע, בדרך כלל, אמת-מידה אובייקטיבית הנסמכת על אקט פורמלי, ומשום כך יש בו חד-משמעיות לגבי מועדי היצירה והסיום" (א' רוזן-צבי, "דיני משפחה", ספר השנה של המשפט בישראל, תשנ"ב-תשנ"ג (א' רוזן-צבי עורך, תשנ"ד) 267, 278). לעומת זאת, קשר של ידועים בציבור נתפס כמצב עובדתי המוכר לצרכים אלה ואחרים, ואינו מוכר בפסיקה כיחס היוצר סטטוס ... בהתאמה, קשר של ידועים בציבור אינו ניתן לזיהוי על פי אקט פורמאלי מכונן, אלא על סמך מבחנים עמומים וגמישים יותר, המחייבים בחינה של מהות הקשר בין בני הזוג.

[...]

הנה כי כן, בעוד קשר של נישואין ניתן לזיהוי בקלות על פי אקט פורמאלי מכונן, זיהוי של קשר של ידועים בציבור מחייב בחינה עובדתית של טיב ונסיבות הקשר, על מנת לקבוע האם מתקיימים תנאי הסף – הגמישים כשלעצמם – בדבר חיים משותפים כבעל ואשה וניהול משק בית משותף."

ראו גם בג"ץ 5492/07 סמדר בוארון נ' בית הדין הארצי לעבודה (19.9.10) פסקה

16; עע"מ 4231/12 יהודית בוטובסקי נ' משרד הפנים (7.7.13).

19. מן האמור עולה כי קשר של ידועים בציבור – הזוכה להגנה משפטית - הוא תולדה של מציאות חיים, ולכן זיהוי המועד בו החלו או חדלו בני זוג לחיות כידועים בציבור אינו בהכרח חד ומצריך בחינה עובדתית של מציאות החיים.

20. במסגרת הבחינה העובדתית הכירה הפסיקה בכך כי לעיתים תחילת הקשר עמומה ולכן תקופת מגורים משותפים קצרה בראשיתו עשויה להיות מעין "תקופת מבחן" טרם התייצבות הקשר המבוסס על שותפות גורל. עמד על כך הנשיא ברק ברע"א 8256/99 פלונית נ' פלוני (10.12.03) באומרו:

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

"...בידועים בציבור יש לעבור "מבחן סף" בטרם יוחלט שהצדדים הם אכן ידועים בציבור. יש להראות כי בני-הזוג עברו את שלב ה"ניסיון", והם מבקשים למסד את הקשר ביניהם."

21. ברע"א 9755/04 ביטון נ' קצין התגמולים (31.8.08) (להלן: ענין ביטון) - שבו הכיר בית המשפט העליון בנסיבות הכוללות שם בהתגבשותו של קשר ידועים בציבור אף שתקופת המגורים המשותפת היתה בת ארבעה חודשים - שב ועמד בית המשפט העליון על הגיונה של "מבחן הסף". וכך נאמר (סעיף 22):

"כידוע לכל, בעולם המערבי גדל מספרם של הזוגות, החיים יחדיו ללא נישואים ומנהלים חיים משותפים, כשלב מקדים לקראת נישואיהם. מדובר במעין תקופת מבחן, שבעקבותיה עשויים בני הזוג לקבוע אם ברצונם להינשא. במקרים אלה, "הבחירה בחיים כידועים בציבור משקפת את העובדה שהצדדים בוחנים עדיין את הקשר שביניהם, וטרם הבשיל אצלם הרצון למסדו וליטול על עצמם את המחויבויות הכרוכות בנישואים...". .... על מנת שלא להחיל את מעמד הידועים בציבור, על זכויותיו וחובותיו, על זוגות מעין אלה, נפסק כי ההכרה בבני זוג כ"ידועים בציבור" מחייבת עמידה ב"מבחן סף".

באותו ענין הגיע השופט ריבלין למסקנה כי בני הזוג "עברו את אותו 'מבחן סף' הנדרש ויצאו מגדרו של שלב הניסיון". השופט רובינשטיין הסכים למסקנתו של השופט ריבלין תוך שהוא מוסיף ומציין:

"אנו מצויים בשדה שאינו חרוש כדבעי; טרם הוגדרו במדויק תנאי הכניסה והיציאה למצבים משפטיים אלה, השכיחים כל כך כיום הזה, והם קשים מאוד להגדרה, ובמידה רבה תלויי נסיבות ועובדות. כך גם בענייננו שלנו, שעל פניו הוא גבולי. הכרה בשל מצב עובדתי ספציפי תהא בחינת חריג, ויש להקפיד על בדיקת העובדות בכל מקרה, שכן תיתכן בהחלט קרבה רגשית בין איש ואשה תוך קשר נפשי של חברות קרובה, לרבות פרק חיים משותפים, ואף על פי כן לא תגיע לכלל מחויבות משפטית המצדיקה על פי דין הכרה כידועים בציבור; ... נשוב לענייננו שלנו: שאלת המפתח היא, לדעתי, עובדתית – האם בני הזוג רצו, בגדרי הדין הקיים, להעניק לתקופת החיים המשותפים מעמד בעל אופי יציב, על-ידי ניהול משק בית משותף ... המדובר במקרה גבולי. אין לדונו כמקרה רגיל של זוג שחי חיים משותפים ארבעה חודשים בלבד..."

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

22. הנה כי כן, התהוותו של קשר ידועים בציבור, כמו גם חדילתו, תלויה נסיבות ומציאות החיים, וכרוכה בעמידה בתקופת מבחן הסף שהיא מעין תקופת ניסיון. איני נדרשת לשאלת היחס בין מגורים משותפים ובין מבחן הסף, ובאילו נסיבות מבחן הסף ימוצה טרם המגורים המשותפים כך שהמגורים יהוו מימוש הקשר כידועים בציבור ולא בגדר תקופת ניסיון ובאילו נסיבות המגורים המשותפים יהוו חלק מתקופת המבחן. לטעמי, כפי שאנמק להלן, בנסיבותיו המיוחדות של המקרה המגורים המשותפים היו חלק מתקופת הניסיון, ולא בגדר מימוש קשר זוגי של ידועים בציבור שהתגבש קודם לכן.

23. בענייננו, אין מחלוקת כי המערערת והמנוח התגוררו יחד בדירת המנוח במשך כשבעה וחצי חודשים טרם פטירת המנוח וכי עובר למעבר המערערת לדירת המנוח הסדירו השניים את יחסיהם הכלכליים במסגרת הסכם ממון וצוואה. האם השילוב בין עריכת הסכם ממון ובין מגורים משותפים מקים חזקה חלוטה, שאינה ניתנת עוד לסתירה, והמייתרת את בחינת נסיבות הענין הפרטניות, לפיה המדובר בבני זוג שהם ידועים בציבור?

לטעמי, צבר נסיבות זה אינו מקים חזקה חלוטה שאינה ניתנת לסתירה בדבר קיומו של קשר ידועים בציבור באותה נקודת זמן, אך הוא מהווה שיקול במסגרת יישום המבחנים לזיהויו של קשר כאמור כך שתידרש תשתית הולמת לשם הפרכת הנחת קיומו של קשר ידועים בציבור בנסיבות שכאלה. להשקפתי, קביעתה של חזקה חלוטה אינה עולה בקנה אחד עם הקביעה בעניין **אורן** לפיה זיהוי התהוותו של קשר ידועים בציבור, כמו גם זיהוי הפסקתו, קשור בטבורו למציאות חיים והוא נבחן על פיה בהתאם לנסיבותיו המיוחדות של כל מקרה ומקרה. לפיכך, גם בגדרי צבר הנסיבות האמור עשויים להימצא מקרים בהם ייקבע כי במועד הפטירה לא היו בני הזוג בגדר ידועים בציבור, אלא התגוררו יחד תקופה קצרה במסגרת שלב הבחינה והניסיון. יחד עם זאת, לצבר הנסיבות של מעבר למגורים משותפים לאחר עריכת הסכם ממון יש משקל במסגרת בחינת קיומו של קשר ידועים בציבור כחלק ממארג השיקולים הנשקלים. משמעות שקילה זו כפולה: ראשית, על בעל הדין הטוען כי חרף המגורים המשותפים לאחר עריכתו של הסכם ממון לא נוצר או נפרם קשר של ידועים בציבור הזוכה להגנה משפטית - מוטל הנטל להוכיח טענתו זו, שכן עליו להעמיד תשתית ראייתית העומדת נגד משקלן של נסיבות אלה. שנית, על הערכאות השיפוטיות, בין הערכאה המבררת ובין ערכאת הערעור, לנקוט משנה זהירות טרם קבלת טענה כי חרף עריכת הסכם הממון והמגורים המשותפים לא נרקם או נפרם

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

קשר של ידועים בציבור. זאת, על מנת שלא לסכל את רצון הצדדים הגלום במגורים משותפים תוך הסדרת היחסים הכלכליים במסגרת הסכם ממון. המדובר מעין "הערת אזהרה", שבצידה חובת הנמקה מפורטת, האמורה להדריך את הערכאות השיפוטיות טרם גיבושה של מסקנה בדבר העדר קשר של ידועים בציבור בנסיבות שכאלה.

24. במקרה דנן, למקרא פסק דינו של בית הדין האזורי המפורט והמנומק עולה כי הוא הדריך עצמו בהתאם לאותה "הערת אזהרה" אף אם היא לא נכתבה באופן מפורש. בית הדין בחן את התמונה הכוללת לאורך ציר הזמן תוך מתן הדעת להיבטי שיתוף כלכלי ורגשי, ומסקנתו לאחר בחינה מדוקדקת של הנסיבות היתה כי בהקשר לסעיף 5(א) לחוק פיצויי פיטורים הקשר בין המערערת למנוח לא היה קשר של ידועים בציבור. לטעמי, פסק דינו של בית הדין האזורי ראוי להתאשר מטעמיו, שכן התשתית הראייתית מצביעה על כך שהמקרה בא בגדרם של אותם מקרים בהם נסתרת ההנחה בדבר קיומו של קשר ידועים בציבור חרף עריכתו של הסכם ממון סמוך למגורים המשותפים. ואולם, משגם עלי מוטלת אותה "הערת אזהרה", ובעיקר על מנת להבהיר את ייחודן של הנסיבות, אפרוס להלן בתמצית את נימוקיי: 25. כאמור, עריכת הסכם הממון (ביחד עם המעבר למגורים משותפים) היא אחת הנסיבות המקרבות את הקשר למעמד של בני זוג נשואים. ואולם, בנסיבות הענין סבורתני כי המסקנה לפיה המנוח והמערערת התגוררו יחד כחלק מתקופת הניסיון ולא התגבש טרם תחילת המגורים המשותפים קשר עמוק ויציב של ידועים בציבור - מסתברת יותר, וזאת משני טעמים:

ראשית, בית הדין האזורי לא השתכנע מקשר זוגי יציב המבוסס על שותפות גורל עובר למגורים המשותפים. ככל שהיה מוכח קשר כאמור הרי שהדבר עשוי היה לצמצם (ואולי אף לייתר) את הצורך בתקופת מבחן, ואילו העדרו מתיישב עם המסקנה כי המגורים המשותפים היו חלק מתקופת המבחן. בהקשר זה ציין בית הדין האזורי את התמיהה שעוררה העובדה שלמערערת נדרש זמן על מנת לציין את מועד תחילת הקשר הזוגי עם המנוח, וגם אז נקבע שלא הונחה תשתית לגבי טיבו. זאת ועוד. בהינתן תקופת המגורים המשותפים הקצרה הרי שהתמונה המצטיירת מאחריה יכולה להוות אינדיקציה למהלכה, ועל הטוען אחרת מוטל הנטל לשכנע בכך. המנוח, למרבה הצער, החליט לשלוח יד בנפשו, והחלטה מצערת זו היא בגדר אילוץ אובייקטיבי שאינו מאפשר את בחינת הקשר לאורך זמן. ואולם, התנהלות המערערת בימים הקודמים לפטירתו פותחת צוהר לאפשרות בחינת עומק

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

המחויבות וקשירת הגורל בימים אלה. בית הדין תיאר באריכות את מהלכם של ימים אלה, כאמור בנימוק השישי שמנה, ומפאת חשיבות הדברים הבאנו אותם כלשונם לעיל. בסופו של יום בין מועד יציאת המנוח מביתו בשלוש לפנות בוקר ועד מציאת גופת המנוח חלפו שלושה ימים, בהם כעולה מפסק הדין המערערת לא פעלה לאיתורו, כשמחדל זה – בהינתן המצוקה הקשה והגלויה בה היה שרוי המנוח – אינו מתיישב עם המחויבות לקשירת גורל. הנה כי כן, הקושי לקבוע כי התגבש קשר זוגי המבוסס על שותפות גורל הוא בגדר נסיבה השוקלת לצד סיווג תקופת מגורים ראשונית כתקופת ניסיון.

בהקשר זה אחדד כי **בענין ביטון** קבע בית המשפט העליון לצורך חוק התגמולים כי תקופת מגורים קצרה יחסית (שם ארבעה חודשים) יצאה משלב תקופת המבחן, וזאת על רקע קיומו של קשר זוגי לאורך שש שנים טרם המגורים המשותפים. השופט ריבלין הדגיש כי **"מערכת היחסים בין המבקשת למנוח נבנתה בהדרגה במשך כשש שנים, במרוצתן נהדקה היא ובאה לכלל קיום חיי אישות, מגורים משותפים וניהול משק בית משותף. הצהרתם של בני הזוג על כוונתם להינשא זה לזו בעתיד הקרוב, מחזקת לדעתי את המסקנה כי הם עברו את אותו "מבחן סף" הנדרש ויצאו מגדרו של שלב הניסיון"**. ואילו השופט רובינשטיין הדגיש באותו ענין כי מתוך העדויות עולה כי אלמלא הפטירה היו בני הזוג ממשיכים לחיות חיי שיתוף תקופה משמעותית יותר וכלשונו **"המדובר במקרה גבולי. נראה כי אין לדונו כמקרה רגיל של זוג שחי חיים משותפים ארבעה חודשים בלבד - גם בגלל ההיסטוריה שקדמה, אך בראש וראשונה כיון שקטיעת הקשר נעשתה בנסיבות עצובות ולא ברצון בני הזוג. יתכן – ועל רקע העדויות יש בסיס להנחה - כי בני הזוג היו ממשיכים לחיות חיי שיתוף תקופה משמעותית יותר"**. נסיבות אלה לא מתקיימות בענייננו, שכן תקופת ההיכרות הקודמת היתה קצרה בהרבה, ולא משתקף ממנה אותו קשר יציב.

שנית, ימים טרם תחילת המגורים המשותפים ערך המנוח – שהיה רווק וללא ילדים מקשר זוגי קודם - צוואה שבה הוקנו הנכסים המשמעותיים שצבר לבני משפחתו הגרעינית (אמו ואחותו) והמורחבת (אחייניותיו), כמפורט לעיל. סמיכות הזמנים בין עריכת הצוואה לבין המגורים המשותפים הצפויים מקימה הנחה כי זו נערכה בעטיים. בנוסף, הצדדים חתמו על הסכם ממון, אשר היסוד המרכזי בגדרם הוא נפרדות כלכלית (אלא אם תהיה הסכמה אחרת בכתב) גם ביחס לתקופת המגורים המשותפת. ויודגש, העדר שיתוף בנכסים שנצברו **טרם** המגורים המשותפים אינו

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

מעורר כל קושי, והדבר עולה במידה רבה עם רוחה של הוראת סעיף 5(א)(1) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תש"ל"ג - 1973. ואולם, הסכם הממון מחיל משטר של נפרדות כלכלית – ולו כברירת מחדל - ביחס לנכסים שנצברו **במהלך** המגורים המשותפים, תוך התניית השיתוף בהסכמה מפורשת ונפרדת בכתב, קשה לראות בעצם עריכתו נסיבה מספקת לקיומו של קשר ידועים בציבור, וזאת במיוחד כאשר המנוח היה רווק ללא ילדים מקשר קודם. בסופו של יום, המשטר הרכושי שבחר המנוח – בהיותו רווק ללא מחויבות כלפי ילדים מקשר קודם - לעגן בצוואה ובהסכם הממון ימים ספורים טרם המגורים המשותפים ובעטיים מתיישבת יותר עם המסקנה שראה בהם משום תקופת ניסיון, ולכן בקש להבטיח כי תקופת המגורים המשותפים לא תביא לשיתוף בהם (אף אם נצברו לאחר המגורים המשותפים). זאת ועוד. על רקע כך שהמשטר הרכושי שאומץ בהוראותיו האופרטיביות של הסכם הממון הוא של נפרדות כלכלית כמעט מוחלטת, שאינה אופיינית לבני זוג נשואים, ולא ניתן להסבירה בקיומו של תא משפחתי מקשר קודם שכן המנוח היה רווק וללא ילדים, אני סבורה כי האמור במבוא להסכם היה בגדר הצהרת כוונות ושאיפות במישור הסימבולי, ואין בכוחו, כשלעצמו, להוות עוגן ממשי להטלת חיובים אופרטיביים על צדדים שלישיים, הוא המעסיק, מכוח סעיף 5 לחוק (הגם שלו יתקבל הערעור ונוכח קיומן של הפקדות שוטפות, החובה מכוח סעיף 5 תתממש באמצעות העברת ההפקדות לידי המערער, ולאמור בצוואה ביחס לסכומים שהצטברו מכוח ההפקדות השוטפות לא יינתן תוקף, נוכח הוראתו הקוגנטית של סעיף 5).

26. שני נימוקים אלה (העדר ביסוסו של קשר זוגי יציב טרם המגורים המשותפים ועיגון משטר של נפרדות כלכלית בצוואה ובהסכם הממון אף שהמערער היה רווק ללא ילדים מקשר זוגי קודם) - מצביעים לטעמי על כך שהמגורים המשותפים היו חלק מתקופת ניסיון טרם התייצבות הקשר לכדי קשר של ידועים בציבור. נוכח הנחת מוצא זו לגבי מהות ראשיתם של המגורים המשותפים מתעוררת שאלה נוספת והיא אם בנסיבות הענין במועד פטירתו של המנוח, היינו בחלוף שבעה וחצי חודשים מתחילת המגורים המשותפים, ניתן לקבוע כי התגבש קשר יציב של ידועים בציבור ובני הזוג צלחו את מבחן הסף הגלום בתקופת הניסיון?

27. גדרה של תקופת הניסיון לא הוגדר בחקיקה או בפסיקה, ויש להניח שכל מקרה יבחן לנסיבותיו. כאשר תקופת המגורים המשותפים מוגדרת במקור הנורמטיבי המעניק את הזכות (כגון, חקיקה או תקנון קרן פנסיה) הרי שעצם התקיימותה

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

עשויה לייתר את הצורך בהיזקקות לתקופת הניסיון כמבחן סף (ולכל היותר עשויה להתעורר שאלת חדילתו של הקשר). בענייננו, חוק פיצויי פיטורים התנה את ההכרה בידוע בציבור כשאיר במגורים משותפים מבלי לקבוע את פרק הזמן הנדרש לשם התקיימותה. העדר התניה זו מאפשר לטעמי גמישות בבחינתה של דרישה זו לרבות של משך תקופת הניסיון, מקום יש יסוד להנחה כי זו נדרשת. משכך, אין מקום לקביעות כוללניות, ויש מקרים בהם בהתחשב בנסיבות הכוללת גם תקופה קצרה תספיק (כפי שהיה בענין ביטון בראי הנסיבות הכוללות שם) ויש מקרים בהם הנסיבות תלמדנה על כך שהתגבשות המעמד מצריכה בחינה לאורך זמן משמעותי יותר. בע"א 621/69 קרול נסיס נ' קוינה יוסטר (25.5.70) (להלן: ענין נסיס) בהקשר לחוק הירושה עמד בית המשפט על כך שבנסיבות המתאימות ובכפוף לטיב ולעומק הקשר בין הצדדים, די לשם כינון קשר ידועים בציבור אף בתקופה של מגורים משותפים הקצרה משנה אחת. וכך נאמר (ההדגשות שלי. ח.א.ג.):

"אמת, המחוקק לא קבע תקופת זמן מינימלית לקיום חיי המשפחה המשותפים. מר פודהוצר הסכים כי תקופת זמן של קרוב לשנה יכולה להיות מספקת, ובלבד שבמשך כל אותו זמן התנהלו החיים המשותפים על בסיס אותו קשר עמוק הקיים, כרגיל, בין בעל ואשה הנשואים כחוק. אין ספק כי תקופת זמן כזאת, וגם קצרה ממנה בהרבה, מספקת בהחלט, ואמנם העיקר הוא בקשר הקיים בין בני הזוג בזמן זה; קשר עמוק של שיתוף גורל והקרבה הדדית הנותנים מקום לחשוב שאילו ביקש בן הזוג האחד מבן הזוג השני בעודו בחיים לרשום על שמו או לצוות לו חלק מתאים מנכסיו, היה נענה לכך ברצון כדי להבטיח לו מה שהיה מגיע לו לו היו נשואים כחוק. הלוא זוהי הקונסטרוקציה של סעיף 55 הרואה בנשאר בחיים מעין יורש שהמוריש ציווה לו מה שהיה מקבל בירושה על פי דין אילו היו נשואים זה ולזו. כאמור, גם אם נתקיימו התנאים של סעיף 55 בתחילת תקופת חייהם המשותפים, מצביעות העובדות על כך כי בתקופה האחרונה לפני מותו, חל, כנראה, שינוי מהותי בהם".

28. לטעמי, בין עוצמת הטעמים שעמדו ביסוד הקביעה שנדרשת תקופת ניסיון, קרי בחינת היחסים בין הצדדים לאורך זמן, ובין משך תקופת הניסיון קיימת זיקת גומלין. כעולה מענין ביטון, בהעדר הגדרת משך תקופת מגורים אזי בנסיבות מסוימות גם תקופת מגורים משותפים קצרה של חודשים ספורים יכולה להצביע

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

על התגבשות קשר של ידועים בציבור. זאת, כאשר ניתן להתרשם מקיומו של קשר זוגי יציב טרם המגורים המשותפים, שיתוף כלכלי בגדריה של תקופת המגורים הקצרה וניתן להעריך כי אלמלא הפטירה היה מסלול חייהם נמשך באותה מתכונת של חיים משותפים מתוך מחויבות הדדית עמוקה וקשר עמוק של שותפות גורל. במקרים אחרים עשויה להידרש תקופת ניסיון ארוכה יותר, שכן אין בידי בית הדין לקבוע במועד פטירת אחד מבני הזוג כי התגבש קשר זוגי יציב. מוקד הבחינה הוא איפוא אם הנסיבות הכוללות מצביעות על כך שבמועד פטירת המנוח עבר הקשר את "מבחן הסף", כמינוחו של השופט ברק בענין פלונית, או שמא נותר הוא בגדרו. משך תקופת המגורים המשותפים היא בוודאי אינדיקציה לכך, ואולם היא אינה בהכרח המכרעת, אלא יש לבחון את הנסיבות הכוללות.

29. בענייננו, בית הדין האזורי התרשם כי בתקופת המגורים המשותפים לא התייצב הקשר – בלשון המעטה - לכדי קשר זוגי המבוסס על שותפות גורל, ומשמעות היעדר ההתייצבות היא כי תקופת המבחן לא תמה, לכאן או לכאן. בפני בית הדין היו מונחות עדויות – בהן נתן אמון – כי המנוח היה מאוכזב מהקשר עם המערערת והתעתד להיפרד ממנה. גם ההתרחשות בשלושת הימים שקדמו לפטירת המנוח – עליהן הרחיב בית הדין קמא כמפורט לעיל – אינן מצביעות על התגבשותו של קשר המושתת על שותפות גורל. מכאן כי גם בהיבט זה מקרה זה מובחן מענין ביטון בו הסיק בית המשפט העליון על קשר של ידועים בציבור חרף היות תקופת המגורים המשותפת קצרה מחמת פטירת המנוח. בעוד ששם התשתית הצביעה על קשר ארוך טווח קודם ביחד עם כוונה להדקו, ואילו בענייננו נשקלה אפשרות פרימתו. זאת ועוד. גם מימדי השיתוף לא היו ברורים דיים לבית הדין האזורי במהלך תקופת המגורים המשותפים. בנסיבות אלה, ובשים לב לקביעותיו העובדתיות של בית הדין קמא, קשה לומר כי תקופת המגורים המשותפת התירה את הספקות, כך שמבחן הסף נעבר והקשר התייצב לכדי קשר של ידועים בציבור.

30. **סיכום של דברים**: לטעמי התמונה הכוללת העולה מהצטברות הנסיבות – תקופת היכרות קצרה שטרם התייצבה לכדי קשר המבוסס על שותפות גורל; עריכת הצוואה בגדרה ציווה את נכסיו המשמעותיים לבני משפחתו הגרעינית (אמו ואחותו) והמורחבת (אחייניותיו) ימים ספורים טרם תחילת המגורים המשותפים; ועריכת הסכם ממון בו עוגנה ברירת מחדל של נפרדות כלכלית בהסכם הממון גם ביחס לנכסים שאמורים היו להיצבר במהלך החיים המשותפים על אף היות המנוח רווק וללא ילדים – מתיישבים יותר עם המסקנה כי המגורים המשותפים היו חלק

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

מתקופת הניסיון, ובנסיבות הענין המיוחדות אין בהם (ביחד עם עריכת הסכם הממון) כדי ללמד על התגבשותו של קשר ידועים בציבור. זאת ועוד. בנסיבות הענין תקופת המגורים המשותפים לא הביאה להתרת הספקות בנוגע להתגבשות מעמד ידועים בציבור, אלא גם דווקא חיזקה אותם נוכח קביעתו של בית הדין האזורי כי המנוח שקל לפרום את הקשר ולא להדקו. במילים אחרות, בנסיבות הענין – ולהבדיל מענין ביטון – לא ניתן לקבוע כי אלמלא הפטירה היו המערערת והמנוח ממשיכים לחיות יחד תקופה משמעותית נוספת וזאת כבני זוג ועל בסיס שיתוף ומחויבות הדדית. לאור כל אלה, לטעמי, לא בוססה עילה להתערב בפסק דינו המפורט והמנומק של בית הדין האזורי, אשר התרשם שקיים "חוסר מובהק בראיות בדבר עוצמת הקשר שהיתה, ומידת התלות שהיתה, באותם חודשים שבהם התגוררו השניים יחד". מסקנתו זו מעוגנת לטעמי בתשתית הראייתית בנסיבותיו המיוחדות של המקרה, וממנה נובע כי המערערת לא מהווה ידועה בציבור של המנוח לצורך סעיף 5 לחוק פיצויי פיטורים.

31. אבקש להדגיש כי מסקנתי נטועה בנסיבותיו המיוחדות של המקרה, ואין להסיק מפסק דיני מסקנות גורפות ביחס למקרים אחרים בהם לא מתקיימות הצטברות נסיבות שכזו, כשכל מקרה צריך להיבחן בהתאם לנסיבותיו. בתוך כך, אבקש להדגיש כי אין בחוות דעתי כדי לשלול עקרונית אפשרות הכרה בקיום קשר של ידועים בציבור לאחר תקופה קצרה יחסית של מגורים משותפים הנגדעת באיבה בשל פטירת אחד מבני הזוג, כפי שהיה למשל בענין ביטון, ואולם מקרה זה בשל ייחודן של נסיבותיו אינו בא בגדר מקרים אלה.

32. לפיכך, לו דעתי תשמע דין הערעור להידחות, ללא צו להוצאות.

השופט רועי פוליאק

פתח דבר

1. ד"ר אלכס מזור ז"ל (להלן – המנוח) שם, למרבה הצער, קץ לחייו. המחלוקת שבפנינו היא על קבלת חלק מסכום הביטוח בשתי קופות ביטוח ("פוליסות ביטוח מנהלים" בשמן המסחרי) שנערכו בתקופת עבודתו כמהנדס ברפא"ל. בשתי הפוליסות מינה המנוח את המשיבה 1, אחותו גב' אינה מז'ריצ'ר (להלן – האחות), כמוטבת יחידה. עם פטירתו של המנוח זכאית האחות, לפיכך, לסכום הביטוח

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

בפוליסות. ואולם, בכל אחת מהפוליסות מופיעה הוראה לפיה סכום ביטוח בגובה פיצויי הפיטורים הצבורים בפוליסה, ישולם לידי שאירי המנוח כמשמעם בסעיף 5(א) לחוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963 (להלן – **החוק** או **חוק פיצויי פיטורים**), אף אם לא קיימת זהות בין המוטבים שבחר המנוח לבין שאיריו על פי החוק. ההוראה בפוליסות, המהווה חלק מכל תכנית ביטוח הנערכת במסגרת יחסי עבודה (ראו: יעקב גילון – משה וינרב, **ביטוח חיים** (מהדורה ששית, 1995), 242), נועדה להתאים את הוראות הפוליסה להוראות סעיף 5(א) לחוק, ומשמעה כי חרף העובדה שהעובד המבוטח זכאי למנות מוטבים כראות עיניו למקרה פטירתו, לא יתקפחו זכויות שאיריו בכל הקשור לסכום הפיצויים הצבור בפוליסה. בכל מקרה, יתרת סכום הביטוח תשולם למוטב שמונה על ידי העובד המבוטח שהלך לעולמו.

2. בית הדין האזורי פסק, כי אין לראות במערערת "שאיר" של המנוח כמשמעות המנוח בסעיף 5(א) לחוק, מאחר שלנוכח "חוסר מובהק בראיות" לא הוכח כי ב"עוצמת הקשר שהיתה, ומידת התלות שהיתה, באותם חודשים שבהם התגוררו השניים יחד" יש כדי להכיר במנוח ובמערערת כבידועים בציבור. חברתי, השופטת חני אופק-גנדלר, קבעה כי מסקנת בית הדין האזורי מעוגנת בתשתית הראייתית של המקרה. חברתי סבורה כי התמונה הכללית העולה מכלל הנסיבות – ההפרדה הכלכלית, התקופה הקצרה של המגורים המשותפים והקושי לקבוע באופן פוזיטיבי קיומו של קשר עמוק של שותפות גורל ולהעריך כי אלמלא הפטירה היו בני הזוג ממשיכים לחיות יחד תקופה משמעותית – מצביעה כי לא הוכח כי המערערת והמנוח היו "ידועים בציבור".

3. עמדתי שונה. לטעמי, לא ניתן משקל מספיק בפסק דינו של בית הדין האזורי ובחוות דעתה של חברתי להסכם הממון שנכרת בין בני הזוג ולעומת זאת ניתן משקל, שלגישתי לא צריך היה להינתן, לעובדה לפיה המנוח שם קץ לחייו בתקופת החיים המשותפים ולהתנהלות המערערת בסמוך לכך. להלן אנמק, בתמצית, עמדתי. משכלל הנסיבות, הטענות וסעיף החוק הרלוונטי ותכליתו פורטו בהרחבה בחוות דעתה של חברתי, איני מוצא מקום לחזור עליהם ואתיחס כבר בפתח הדברים לגופה של מחלוקת.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

הסכם הממון

4. סעיף 5(א) לחוק קובע, בענייננו, כי "שאייר" הוא "בן זוג של העובד בשעת פטירתו, לרבות הידוע בציבור כבן זוגו והוא גר עמו". אין חולק כי המערערת והמנוח גרו יחדיו עובר לפטירת המנוח וכי המנוח יצא למותו ממקום המגורים המשותף. השאלה היחידה היא, אפוא, האם המערערת והמנוח היו ידועים בציבור.
5. ביום 12.4.2013, כשנה לאחר שהחל הקשר בין בני הזוג, חתמו המערערת והמנוח על הסכם ממון (להלן – **הסכם הממון**) אשר אומת על ידי נוטריונית בהתאם להוראות סעיף 2(ג1) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (וראו גם: סעיף 7(11) לחוק הנוטריונים, התשל"ו-1976). בכותרת הסכם הממון הוגדר המנוח כ"**בעל**" והמערערת כ"**אשה**". במבוא להסכם הממון נכתב בין היתר כך:

"והואיל: וברצון הצדדים לגור ולחיות יחד כבעל ואשה (הידועים בציבור) לכל דבר ועניין במשק-בית משותף".

- עוד נכתב במבוא להסכם הממון כי "**הצדדים מתכוונים לנהל חיים משותפים לאחר חתימת הסכם זה**" ובסעיף 3.8 להסכם הממון נכתב כי "**הצדדים מצהירים ומאשרים כי יגורו ביחד בדירה שבבעלות הבעל ברחוב אירוס 3/26 בקרית ים**". יצוין, כי לא זו בלבד שהמערערת העתיקה בפועל את מגוריה לבית המנוח בסמוך לכריתת הסכם הממון, אלא אף בתעודת הזהות של המערערת הועתקה הכתובת לבית המנוח (תעודת הזהות הוגשה כראיה בבית הדין האזורי וסומנה כמוצג נ/1).
6. חברתי השקיפה על הסכם הממון מנקודת המבט של הסדרי הרכוש, בגדרם נשללה מהמערערת כל זכות מרכוש קיים ורכוש עתידי של המנוח. ואולם, לגישתי יש ליתן משקל מתאים וראוי לשני חלקי המשוואה. לצד שלילת הזכויות הרכושיות עומדת ההצהרה המשותפת של "**הבעל**" ושל "**האשה**" שצוטטה לעיל, "**לגור ולחיות יחד כבעל ואשה**", ולמען הסר ספק מוסיפים ומצהירים בני הזוג כי מכוח חייהם המשותפים יהיו "**ידועים בציבור**". כוונתם המשותפת של בני הזוג היא, אפוא, ברורה וחד משמעית. לא נטען וממילא לא הוכח כי הסכם הממון נכרת למטרות זרות או כי קיים בו יסוד פיקטיבי אחר. חזקה כי כפי שההסכם משקף את הכוונה להפרדה מלאה של רכוש בני הזוג, כך הוא נשקף את אומד דעתם על החיים המשותפים.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

המסגרת הנורמטיבית – מוסד הידועים בציבור וסוגים שונים של ידועים בציבור

7. במאמרו המכונן של פרופ' שחר ליפשיץ "נשואים בעל כורחם? ניתוח ליברלי של מוסד הידועים בציבור" (עיוני משפט כה(3) 741 (מרץ 2002)), מגדיר המחבר את הידועים בציבור "בעולם המשפט הישראלי" כ"כינויי כולל לבני זוג המקיימים יחסים דמויי נישואים אף שאינם נחשבים לנשואים מן הבחינה המשפטית" ומציין כי:

"הפריזמה המרכזית שהדין החילוני בישראל תופס באמצעותה את מוסד הידועים בציבור הוא כתחליף חילוני לנישואים דתיים. מכיוון שכך, החיים כידועים בציבור אינם נתפסים כדחיה כוללת של מוסד הנישואים, אלא כסוג מסוים של נישואים חילוניים למי שאינו יכול או אינו רוצה להנשא בנישואים דתיים. המשפט האזרחי מרגיש מחויב להגיש סיוע לאלה שבחרו או נאלצו לבחור בסוג זה של זוגיות" (שם, בעמ' 789).

8. בענייננו, השליכה המערערת בבית הדין האזורי את יהבה על הטענה לפיה פסיקת בית המשפט לענייני משפחה מהווה השתק פלוגתא, אשר נדחתה בצדק על ידי חברתי, ונמנעה מלפרט את הנסיבות שקדמו להחלטה לחתום על הסכם לחיים משותפים, תוך הפרדת הזכויות הרכושיות, והשימוש במונחים הכלולים בהסכם הממון שפורטו לעיל ("בעל"; "אשה"; "לחיות יחד כבעל ואשה לכל דבר"; "ידועים בציבור"). מנגד, עיקר טיעוני האחות התמקדו בנסיבות עזיבת המנוח את הבית ובטענה כי בני הזוג נפרדו טרם מותו של המנוח, כך ששיקולי המערערת והמנוח, למעט עדויות על כוונת המנוח להבטיח הפרדה רכושית, לא לובנו. עם זאת, מתעודת הזהות של המערערת עולה, כי מעמדה בארץ לא היה של תושב קבע אלא של תושב ארעי לפי אשרת שהיה א/5 שאינה מתאימה למי שזכאי לעלות לארץ מכח חוק השבות, התש"י-1950 (ראו לעניין אשרה א/5: תקנה 8(ה) לתקנות הכניסה לישראל, התשל"ד-1974). נסיבות אלה מצביעות על כך, כי על פני הדברים המערערת אינה יהודיה ומשכך היא מנועה מלהנשא בנישואים דתיים בישראל והסכם לעריכת חיים משותפים הוא האמצעי למסד חיי שיתוף "כבעל ואשה (הידועים בציבור) לכל דבר ועניין".

9. פרופ' ליפשיץ מציין בפרסום מאוחר יותר, כי "על בית המשפט להיות רגיש לסוגים שונים של ידועים בציבור. כך, למשל, עליו להבחין בין ידועים בציבור שהחלטתם לחיות כך נובעת מדחיית דיני הנישואים ובין ידועים בציבור הרואים בקשר

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

ביניהם תקופת מבחן לקראת נישואים, ובין ידועים בציבור שלא נישאו משלא ייחסו לכך חשיבות". לגישתו, יש להבחין בין הסוגים השונים של הידועים בציבור גם לעניין מבחני הסף שיש להפעיל טרם הקביעה בעניינם (שחר ליפשיץ הידועים בציבור בראי התיאוריה האזרחית של דיני משפחה 150 (אוניברסיטת חיפה, 2005)).

10. אבחנה נוספת בין סוגי ידועים בציבור מצויה בפסק דינה של השופטת י' וילנר, בשבתה בבית המשפט המחוזי בחיפה (עמ"ש (חי') ס.ג.נ' ג.ג. (8.3.2009)) המצוטט רבות בפסיקת הערכאות הדיוניות בתחום דיני משפחה. השופטת וילנר מבחינה בין "שותפות זוגית" (הצעתה למונח מדויק יותר שיחליף את המונח ה"ארכאי" של "ידועים בציבור") לה שותפים "בני זוג אשר ערכו הסכם שיתוף ביניהם, והסדירו בכך את מכלול ההסדרים הרכשיים שמבקשים הם להחיל על מערכת יחסיהם, במהלך ועם סיום יחסיהם. ההסכם יכול להיות הסכם מקנה זכויות וחובות האחד כלפי השני /או שולל זכויות וחובות" לבין אלה שלא ערכו הסכם כאמור ו"ניתן לאתר הסכם זה ממכלול הנסיבות והראיות" (פסקה 15. ההדגשה במקור). לגישתה, בקבוצה הראשונה יש לתת תוקף מלא להסכמות החוזיות. עוד הוצע באותו עניין, כי עוצמת הראיות הנדרשת להוכחת היות בני הזוג ידועים בציבור תשתנה בהתאם לנסיבות המקרה, כאשר בנסיבות של מנועי חיתון ודחיית דת די ב"עוצמה מוחלטת" של ראיות. השופטים הנוספים במותב השאירו את ההצעות בצריך עיון, לנוכח התוצאה המוסכמת, תוך שהשופט י' עמית ציין כי "לצד התפיסה ההסכמית, ניתן להצביע גם על תפיסה נורמטיבית, לפיה שיקולי צדק מחייבים להחיל על בני זוג, בנסיבות של מגורים משותפים ומשק בית משותף, משטר משפטי של ידועים בציבור".

מן הכלל אל הפרט

11. התמונה הכוללת בעניינם של המנוח והמערערת מצביעה על בני זוג, "רווק מושבע" וגרושה, לא צעירים, אשר לאחר תקופת חברות של כשנה החליטו "למסד" את יחסיהם ולעבור "לגור ולחיות יחד כבעל ואשה לכל דבר ועניין במשק-בית משותף", תוך שהם מגדירים עצמם כידועים בציבור. אין חולק כי המנוח והמערערת אכן התגוררו יחדיו. המגורים המשותפים מקימים את החזקה בדבר ניהול משק בית משותף (ע"ע (ארצי) 4247-12-15 מימון – קרן הגמלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ (27.2.2017); להלן – עניין מימון). בית הדין האזורי

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

סבר, וחברתי השופטת אופק-גנדלר הסכימה עמו, כי חרף ההסכמה המפורשת בהסכם הממון והמגורים המשותפים לא עמדו המנוח והמערערת ב"תנאי הסף" לנוכח ההפרדה הממונית, התקופה הקצרה יחסית של המגורים המשותפים ומשלא הוכח קיומו של קשר רגשי בעוצמה המספקת. להלן אתייחס לנימוקים אלה.

12. **ההפרדה הרכושית** – בפתח הדברים אציין, כי אינני שותף למסקנת בית הדין האזורי כי לא הוכח שיתוף כלכלי בין המנוח לבין המערערת. מטבע הדברים, התנהל משק בית משותף וניהולו של משק בית משותף מחייב שיתוף כלכלי. לא נטען, ולנוכח הרקע הסוציו-אקונומי השונה של המנוח והמערערת כפי שהוצג בבית הדין האזורי הדברים ברורים מאליהם, כי הצדדים נשאו בחלקים שווים בהוצאות משק הבית המשותף, ומכל מקום לא נטען כי המערערת שילמה דמי שכירות למנוח בגין מגוריה בדירתו. משכך, החיים המשותפים היו כרוכים בשיתוף כלכלי. אכן, בהסכם הממון (ובצוואה שערך המנוח בסמוך לו) נערכה הפרדה רכושית בין נכסי בני הזוג, אך בנסיבות העניין של כניסה לחיים משותפים בגילאים מבוגרים, בין בנישואין ובין בהתקשרות חוזית, ההפרדה הרכושית היא פעולה מקובלת שאין בה כדי לשלול, כשלעצמה, הכרה במעמד של ידועים בציבור.

13. **עוצמת הקשר הרגשי ושותפות הגורל** - סופו של הקשר בין בני הזוג מעורר אי נוחות רבה, המוצאת ביטויה בפסק דינו של בית הדין האזורי. בן הזוג עוזב את הבית המשותף בשעת בוקר מוקדמת מאד. האחות טענה כי קדמה לכך מריבה קשה ואלימה עם בת הזוג. לטענה דלעיל לא הובאה שמץ ראיה, אך קשה למתבונן להתעלם ממנה. בן הזוג שם קץ לנפשו בסמוך לאחר עזיבתו. בת הזוג אינה פועלת, בשלב הראשון, לאתרו ואף עונה לאחות החרדה בתשובה ממנה נלמד חוסר אכפתיות לכאורה. בית הדין האזורי וחברתי מסיקים, בין היתר מההתנהלות עובר למות המנוח, כי היסוד הרגשי של השותפות הזוגית של ידועים בציבור לא הוכח בנסיבות העניין. לטעמי, לא לנו לשפוט את התנהגות המערערת ומכל מקום לא ניתן להקיש ממנה לעומק הקשר בין בני הזוג. העובדות אינן ידועות. המערערת אינה דוברת עברית, עדותה, הנמסרת באמצעות מתורגמן, תמציתית מאד. בהיעדר שפה משותפת, אין קשר בינה לבין פרקליטתה בבית הדין האזורי (ראו: הודעות הפרקליטה שצורפה לתיק המוצגים של האחות) והקשר מתבצע באמצעות בנה. אפשר שהמערערת אכן נהגה במנוח ובאחותו בחוסר רגישות ובאדישות. אפשר גם שנפגעה קשות מהיעלמותו של בן זוגה ולא העלתה על דעתה מדוע לא חזר לביתם המשותף והתנהלותה נובעת מתחושת הפגיעה.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

לאחרונה קבעה חברתי, השופטת לי גליקסמן, בדעת הרוב בסוגיה הקשורה למחלוקת על סיווג ידועה בציבור, ביחס לזיקה הרגשית בין בני זוג, כך:

"לגישתי, בבחינת מרכיב זה, על בית הדין להיזהר מלבחון את קיומו על יסוד השקפה אידאלית מסוימת של זוגיות אותה על הידועים בציבור לממש. הן עת מדובר בבני זוג הנשואים זה לזה והן עת מדובר בבני זוג שהם ידועים בציבור, יש מגוון רחב של מערכות יחסים, ובהשאלה מאמירתו של טולסטוי בספרו אנה קרנינה "כל זוג בדרכו שלו". במיוחד יש להיזהר, מיצירת "סטנדרט" אחד לבני זוג נשואים ו"סטנדרט" שונה לידועים בציבור בהיבטים שונים".

(עב"ל (ארצי) 21302-03-16 פוקילמן – המוסד לביטוח לאומי (2.4.2019)).

אני מסכים עם קביעתה דלעיל של השופטת גליקסמן. יתר על כן, כפי שציין השופט א' רובינשטיין בעניין ביטון, הנזכר בחוות דעתה של השופטת אופק-גנדלר, המבחן הוא "האם בני הזוג רצו, בגדרי הדין הקיים, להעניק לתקופת החיים המשותפים מעמד בעל אופי יציב, על-ידי ניהול משק בית משותף" ואין די בכך ש"בני זוג [ש]בחרו לחיות בזוגיות (רצופת אהבה ככל שתהיה)". הנה כי כן, המבחן אינו עומק הרגשות, אלא כוונת הצדדים לנהל חיים משותפים ומשק בית משותף תחת קורת גג אחת, ואין בהתנהלות המערערת כדי לשלול את החזקה לפיה קיים קשר רגשי בין בני זוג המנהלים משק בית משותף כ"בבואה אובייקטיבית-חיצונית למחויבות ערכית זו" (עניין מימון).

14. **תקופת המגורים** - המבחן של תקופת המגורים המשותפים הוא מבחן המופיע בחלק מדברי החקיקה, אך אינו נדרש לפי חוק פיצויי פיטורים ולא ניתן לכפות אותו הר כגיגית על החוק. המבחן של תקופת המגורים נכון ומתאים לבני זוג שלא הסדירו את מערכת היחסים ביניהם ועל המשקיף מהצד לנסות לתור אחר כוונת הצדדים. בענייננו, כוונת הצדדים הוגדרה היטב בהסכם ואף יושמה לפיו. המערערת עברה להתגורר עם המנוח ואף העתיקה את כתובתה במשרד הפנים, ובני הזוג ניהלו משק בית משותף, כך שהצבת תנאי סף, שחזקה על המחוקק שלא בכדי נמנע מלהוסיפו לחוק, יוצרת אבחנה מפלה בין מי שנישא בנישואים דתיים כדין לבין מי שלא עשה כן.

15. **ודוקו**: אם בני זוג יינשאו בנישואין דתיים המוכרים בישראל ואחד מהם ילך חלילה לעולמו אפילו יום לאחר מכן, יהיה בן הזוג "שאייר" הזכאי לפיצויי

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

פיטורים של בן זוגו המנוח. במקרה זה לא יבחן כל נתון נוסף, לרבות תקופת החברות שקדמה לנישואים, הסדרים כספיים שערכו וצפונות לבם של בני הזוג. בנסיבות אלה, החתימה על הסכם לחיים משותפים כבעל ואשה לכל דבר ועניין, הנערך בפני רשות (נוטריון המאשר הסכם ממון מכח הוראות החוקים שפורטו לעיל), כמוהו לעניין עצם ההכרה במעמד של ידועים בציבור, בהיעדר ראיה אחרת, כנישואין כדין - או למצער: מעמדו, בהקשר הנבחן בפסק הדין, קרוב לכך – ואין להתייחס אליו כאל ראיה שולית או שוללת (לנוכח הפרדת הרכוש). הדברים נכונים מכח קל וחומר, בנסיבות בהן ההתקשרות לחיים משותפים נחזית להיות תחליף למוסד הנישואים. לגישתי, חתימתו של הסכם הממון, בהיעדר טענה כי עמדו בבסיסו שיקולים זרים או כי הוא פיקטיבי בדרך אחרת, ויישומו הלכה ולמעשה במשך כל התקופה עד לפטירת המנוח, מעבירים את הנטל לטוען להיעדר מעמד של ידועים בציבור חרף הכוונה המפורשת העולה מההסכם ומיישומו בפועל על ידי הצדדים. אינני מוצא כי הנטל הורם.

16. בשולי הדברים אציין, כי בנסיבות העניין נבחנה ההכרה ב"שאייר" אל מול זכויות המוטב שמונה בפוליסות השונות. "התחרות" היתה בין מי שהמנוח חפץ ביקרו (האחות) לבין מי שהמחוקק בהוראה קוגנטית ראה בו את הזכאי לקבלת כספי הפיצויים. עם זאת, בנסיבות עובדתיות בהן זכויות הפיצויים אינן מובטחות בקופת גמל, כבענייננו, תהיה "התחרות" בין מי שמעוניין להיחשב כ"שאייר" לבין המעסיק, אשר בהיעדר שאיר לא יידרש לשלם פיצויי פיטורים למי מטעמו של העובד שנפטר (השוו: פסק דינה של סגנית השופט הראשי [כתוארה אז] ר' רוזנפלד בע"ב (יר') 1213/00 קוקה – רשות השידור (27.10.2002), בו בהיעדר שאירים לעובד המנוח נותרו כספי פיצויי הפיטורים בקופת רשות השידור).

סיכום

17. הנה כי כן, המנוח והמערערת התקשרו בהסכם "לגור ולחיות יחד כבעל ואשה (הידועים בציבור) לכל דבר ועניין במשק-בית משותף", וכך עשו. בהתחשב במכלול הנסיבות, אני סבור, בניגוד לחברתי השופטת אופק-גנדלר, כי יש ליתן תוקף להסכמתם ולאומד דעתם כי יהפכו לידועים בציבור ויש, לפיכך, לראות

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

במערערת "בן זוג של העובד בשעת פטירתו, לרבות הידוע בציבור כבן זוגו והוא גר עמו". דין הערעור, אפוא, להתקבל.

18. לו דעתי תשמע, ישולמו כספי הפיצויים הצבורים בפוליסת ביטוח המנהלים שהתנהלה ע"ש המנוח בהפניקס חברה לביטוח בע"מ לידי המערערת. כמו כן, המשיבה תשיב לידי המערערת, בתוך 60 ימים מהיום, סכום של 185,477 ₪ שהתקבל על ידה ממגדל חברה לביטוח בע"מ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום קבלתם (20.3.2014) ועד לתשלום בפועל. בנסיבות העניין, ובהן התשתית העובדתית הדלה שהוצגה על ידי המערערת בבית הדין האזורי, לא הייתי עושה צו להוצאות.

השופטת לאה גליקסמן

אני מצטרפת לחוות דעתו של חברי השופט פוליאק.

נציג ציבור (עובדים) מר ירון לוינזון

אני מצטרף לחוות דעתו של השופט פוליאק.

נציג ציבור (מעסיקים) מר דן חן

אני מצטרף לחוות דעתו של השופט פוליאק.

סוף דבר

על דעת רוב חברי המותב (על פי חוות דעתו של השופט רועי פוליאק, אליה הצטרפו השופטת לאה גליקסמן ונציגי הציבור מר ירון לוינזון ומר דן חן, ובניגוד לחוות דעתה החולקת של השופטת חני אופק-גנדלר), דין הערעור- להתקבל.

הסכום שקיבלה המשיבה 1 מהמשיבה 2 יושב על ידי המשיבה 1 למערערת בתוך 60 ימים מהיום, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום קבלתם (3.1.2019) ועד לתשלום בפועל. כמו כן, המשיבה תשיב לידי המערערת, בתוך 60 ימים מהיום, סכום

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 46205-08-18

של 185,477 ₪ שהתקבל על ידה ממגדל חברה לביטוח בע"מ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום קבלתם (26.5.2015) ועד לתשלום בפועל. בנסיבות העניין, נוכח התשתית העובדתית הדלה שהוצגה על ידי המערערת בבית הדין האזורי, אין צו להוצאות.

ניתן היום, י"א תמוז תשע"ט (14 יולי 2019) בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.
תוקן היום, ה' אב תשע"ט (6 באוגוסט 2019) בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

חני אופק גנדלר,
שופטת

רועי פוליאק,
שופט

לאה גליקסמן,
שופטת, אב"ד

מר דן חן,
נציג ציבור (מעסיקים)

מר ירון לוינזון,
נציג ציבור (עובדים)